

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політичних наук

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
протокол № 2 від 26 серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Політологія
Викладач (-і)	Москалюк Михайло Федорович
Контактний телефон викладача	067 907 94 56
Е-mail викладача	mykhailo.moskaliuk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	четвер, 15.00 год. – 17.00 год.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення дисципліни є формування у студентів цілісного уявлення про політичну сферу життя суспільства і закономірності її функціонування. Програма курсу розкриває зміст політичної сфери життя суспільства, політичних інститутів та процесів, характеризує сучасну державу як базовий елемент політичної системи та політичного режиму, покликана формувати політичну свідомість та політичну культуру студентів, їх активну громадянську позицію. Важливою особливістю курсу є те, що він зорієнтований на засвоєння і застосування студентами для здобуття освітнього рівня бакалавра з галузі знань А Освіта, спеціальності А4 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» <u>предметна спеціальність</u> А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) теоретичних знань з політології, усвідомлених умінь і навичок, необхідних для педагогічної роботи в навчальних закладах.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Метою</u> вивчення дисципліни «Політологія» є надання студентам для здобуття освітнього рівня бакалавра з галузі знань А Освіта, спеціальності А4 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)», предметна спеціальність А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) необхідних для професійної діяльності знань про основні категорії політичної науки, засвоєння ними концептуальних підходів щодо процесів розбудови демократичної держави, закономірностей переходу від тоталітаризму до демократії, формування самостійного та критичного ставлення до державотворчих процесів, забезпечення політичного аспекту підготовки висококваліфікованих фахівців-педагогів, вчителів історії та суспільствознавчих предметів у навчальних закладах середньої освіти, що мають політично- моральну громадянську позицію та розвинене політичного мислення.</p> <p><u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є з'ясування сутності, теорії та методології політології як науки; розвиток здібностей розуміння політичних відносин і процесів; набуття навичок і вмінь практичного застосування теоретичних, прикладних та інструментальних компонентів політичного знання; аналіз міжнародного політичного життя, геополітичного становища і політичних процесів в Україні, її місця, статусу і відповідальності у сучасному світі політики. Одним з головних завдань курсу є формування у студентської молоді політичної свідомості і політичної культури, самостійного творчого мислення, вироблення патріотичної орієнтації та прагнення до професійної та особистісної самореалізації.</p>	

Структурно-логічне місце навчальної дисципліни

Кореквізити (ОК, що паралельно ведуться з вивченням дисципліни «Політологія»): «Українська мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова», «Етнологія», «Філософія», «Теорія і методика наукових досліджень. Основи академічного письма та академічна доброчесність».

Постреквізити (наступні ОК, що використовують матеріали дисципліни «Політологія»): «Безпека життєдіяльності і цивільний захист», «Методика виховної роботи», «Громадянська освіта».

4. Програмні компетентності та результати навчання

Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії та громадянської освіти в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 3. Здатність володіти змістом та сучасними науковими дослідженнями в галузі громадянської освіти.

Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни

ПРН 3. Виявляти критичне мислення, аналізувати, оцінювати та інтерпретувати інформацію з різних джерел, включно з цифровими ресурсами, визначати власну позицію із суперечливих питань.

ПРН 4. Демонструвати громадянську позицію, дотримуватися етичних норм, принципів академічної доброчесності, прав людини, верховенства права та демократичних цінностей.

ПРН 6. Знати сучасні наукові підходи в галузі громадянської освіти, орієнтуватися в нормативно-правовій базі та структурі правової системи України.

ПРН 13. Формувати в учнів визначені державними стандартами ключові компетентності, результати навчання, критичне мислення, навички самооцінювання, демократичну культуру і соціальну відповідальність.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	12/6
семінарські заняття	18/4
самостійна робота	60/80

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
	A4.03 Середня освіта (Історія та	перший	нормативний

	громадянська освіта)		
Тематика навчальної дисципліни			
Тема	Кількість год.		
	лекції д.ф.н / з.ф.н.	семінар. заняття д.ф.н./ з.ф.н.	сам. роб. д.ф.н. / з.ф.н.
Тема 1. Предмет політології, її функції та структура.	2/2	2/2	6/8
Тема 2. Політика як соціальне явище.	2/2	2/2	6/8
Тема 3. Політична система суспільства.	2/2	2/0	6/8
Тема 4. Держава як основний інститут політичної системи.	2/0	2/0	6/8
Тема 5. Політичні партії та партійні системи	2/0	2/0	6/8
Тема 6. Політичні еліти та політичне лідерство	2/0	2/0	6/10
Тема 7. Світова політика і міжнародні відносини	-	2/0	8/10
Тема 8. Політична свідомість і політична культура	-	2/0	8/10
Тема 9. Контрольна робота	-	2/0	8/10
Всього:		12/6	18/4 60/80
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Семестровий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі заліку.</p> <p>Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума балів за поточний контроль знань.</p> <p>Підсумковий бал за поточний (і водночас, у підсумку, і семестровий) контроль знань складається із суми:</p> <p>підсумкового балу за семінарські заняття (максимально – 40 балів), тематичні тестові контрольні роботи (максимально – 50 балів), виконаного та захищеного індивідуального завдання (максимально – 10 балів).</p>		
Шкала оцінювання:			
Університетська	Національна	Шкала ЄКТС	
90-100	відмінно	A	
80-89	добре	B	
70-79		C	
60-69	задовільно	B	
50-59		E	
26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX	
1-25	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	F	
Семестровий підсумковий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді підсумкової оцінки за семінарські заняття, виконання індивідуального завдання			

	та залікової контрольної роботи у терміни, встановлені графіком навчального процесу.
Вимоги до письмових робіт	<p>Письмова контрольна робота є обов'язковою до виконання. Отримані студентом бали впливають на виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент з якихось причин не виконав контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав повний обсяг навчального навантаження, передбаченого навчальним планом з даної дисципліни.</p> <p>Оцінювання знань студентів після проходження тематичної тестової контрольної роботи проводиться за 100-бальною шкалою.</p> <p>Завдання для контрольної роботи формуються на основі питань, що розглядалися на лекційних і семінарських заняттях.</p> <p>Тематична тестова контрольна робота виконується в тестовій формі (1 тест - один бал). Тести згенеровані на сайті дистанційного навчання на платформі d-learn на сторінці дисципліни.</p>
Семінарські заняття	<p>У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Водночас здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики.</p> <p>Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 100-бальною шкалою.</p> <p>На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання: “90–100” балів – знання студента(ки) відмінні.</p> <p>Студент (ка) глибоко, ґрунтовно в деталях володіє теоретичними знаннями з курсу «Вступ до спеціальності». Виявляє усвідомлені вміння і навички, необхідні для майбутньої роботи, вміє використовувати необхідну джерельну базу та історіографію, порівнювати, співставляти різні явища і процеси, давати вичерпний аналіз порушеної проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дослідження тощо. Володіє просторовою компетенцією, вмінням систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, історичним критичним мисленням, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в науковій діяльності, має синтетичне мислення, застосовує оптимальну стратегію науково-дослідницької роботи та ін. Керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності.</p> <p>“70–89” балів – знання студента(ки) добрі.</p> <p>Студент(ка) має глибокі й повні знання програмного матеріалу, усвідомлені вміння і навички, здатен(на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена. Володіє понятійним апаратом, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, будує аргументацію на основі доказів. Вміє організувати пошук, аналіз та інтерпретацію візуальних джерел, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в науковій діяльності, має певний рівень синтетичного мислення, застосовує оптимальну стратегію пізнавальної діяльності тощо. В основному, керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності. Однак допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні</p>

	<p>відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності.</p> <p>“50–69” балів – знання студента(ки) задовільні.</p> <p>У студента(ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (в межах 50% і навіть більше), не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і надто спрощена. Посередньо знає історичну термінологію і володіє понятійним апаратом, не вміє до кінця систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати матеріал, переконливо аргументувати свою відповідь. Вміє організовувати пошук візуальних педагогічних джерел, але не може їх критично проаналізувати. В основному, керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності, однак, хоч і володіє більшою частиною фактичного матеріалу, викладає його не досить послідовно і логічно, не завжди може пояснити причинно-наслідкові зв'язки.</p> <p>“1–49” балів – знання студента(ки) незадовільні.</p> <p>У студента(ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 40%), відсутні уміння й навички, тому він (вона) не здатен(на) їх використовувати на практиці; відповідь не змістовна, в роботі є дуже суттєві помилки. Не ознайомлений(а) належним чином з методологією та організацією підготовки до семінарських занять та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Практично не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати джерела з візуальної історії. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом, відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка й оцінка інших. Не вміє організовувати пошук візуальних педагогічних джерел, не може їх критично проаналізувати. Не використовує на належному рівні сучасні інформаційно-технологічні</p> <p>Тематика семінарських занять:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування і розвиток політичної науки. 2. Політика як соціальне явище. 3. Політична система суспільства. 4. Держава як інститут політичної системи суспільства. 5. Політичні партії та партійні системи. 6. Політична еліта і політичне лідерство. 7. Міжнародний політичний процес. 8. Політична свідомість і політична культура. 9. Контрольна робота.
Індивідуальна робота	<p>Здобувачем вищої освіти здійснюється підготовка творчого есе з актуальних політологічних проблем та здійснюється його захист (моделювання) на семінарському занятті (на одній парі захист таких робіт 3–4 студентів). Підготовка і захист (моделювання) творчих есе оцінюються максимально у 10 балів та переводяться бали за 100-бальною шкалою оцінювання. Суттєве, стисле і водночас повне розкриття питання з використанням набутих вітчизняної історіографії, охайне виконання роботи, впевнений його захист на практичному занятті оцінюється у 9–10 балів. Неповне розкриття питання, пошук лише на декілька першоджерел, охайне виконання роботи, недостатньо</p>

	впевнений його захист на практичному занятті – 7–8 балів. Часткове розкриття питання, приблизне знання проблеми, неохайне виконання роботи, недостатній за своєю змістовою наповненістю матеріалу захист на практичному занятті оцінюється на 6–5 балів. Нерозкриття завдання виражається у виставленні негативної оцінки – 2–4 бали. Індивідуальне завдання повинно бути оформлене у паперовому вигляді і у формі презентації (PowerPoint/PDF/Canva або ін. платформи/інструменти для підготовки презентації) та з додатком (у разі потреби) електронної версії і надана на перевірку викладачеві до встановленого планом терміну.
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни підсумкового контролю визначаються навчальним планом. Студент(-ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 25 і більше балів.
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – залік . Підсумкова семестрова залікова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума балів за всі види контролю, передбачені силабусом, і складається із суми: підсумкового балу за семінарські заняття (максимально – 40 балів), тематичні тестові контрольні роботи (максимально – 50 балів), виконаного та захищеного індивідуального завдання (максимально – 10 балів).

7. Політика навчальної дисципліни

Контрольні письмові роботи, як правило, виконуються студентами після почергово проведених дво-трьох семінарських занять.

Індивідуальний проєкт (завдання) виконується у вигляді підготовленого творчого есе та візуалізованої презентації з актуальних проблем вивчення педагогічної професії вчителя історії та громадянської освіти. Його результати захищаються у формі моделювання проблемних ситуацій з творчого есе на практичному занятті.

Академічна доброчесність:

У Карпатському університеті навчальний процес побудований на основі дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та законності роботи. Як викладач, так і студент (-ка), повинні дотримуватися: Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-04-kodeksu-chesti-prykarpatskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-vasylia-stefanyka.pdf>, Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-03-polozhennia-pro-komisiuu-z-pytan-etyky-ta-akademichnoi-dobrochesnosti.pdf>, Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника <https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-05-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf>, Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою успішного складання заліку з пропонованого курсу. Участь у семінарських заняттях може проходити в таких формах: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії тощо.

За умови відсутності студента(-ки) на лекції чи семінарському занятті без поважних причин (довідки, виданої лікарською установою, заяви, підписаної в деканаті і т. п.), отримання негативної оцінки або невчасного виконання студентами індивідуальних робіт у визначений день (як правило, в четвер о 15.00–17.00 год.) має відбутися відпрацювання. Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у встановлений термін. Пропущене заняття студент(ка) може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило, «відпрацювання» проходить в усній формі, шляхом вирішення тестових завдань на сайті дистанційного навчання тощо.

Неформальна освіта:

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasyliya-stefanyka.pdf

8. Рекомендована література

Обов'язкова

1. Балабан Р. В. Теорія виборчої системи Київ, 2007. 112 с.
2. Бебик В.М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. Київ., 2001. 384 с.
3. Вегеш М., Остапець Ю. Боднар В. та ін. Політологія: підручник. Ужгород, 2008. 556 с.
4. Герасимчук. Т. Ф., Киридон А.М., Троян С. С. Концептуальні основи теорії політики. Навчальний посібник. Рівне, 2008. 307 с.
5. Кадлубович Т. І. Людина і політика: навчальний посібник. Київ, 2011. 99 с.
6. Климкова І. І. Вибори і виборчі системи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ, 2011. 160 с.
7. Кирилюк Ф.М. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби. Навч. посібник. Київ, 2008. 414 с.
8. Кирилюк Ф. М., Конверський А. Є., Білик В. Ф. Політологія: навчально-методичний комплекс. Київ, 2004. 704 с.
9. Москалюк М. Політологія: тестові завдання до курсу. Івано-Франківськ, 2002. 75 с.
10. Москалюк М. Навчально-методичний посібник з політології (плани семінарських занять, методичні вказівки та програмові вимоги до курсу). Івано-Франківськ, 2024. 80 с.
11. Політологія. Збірник вправ і завдань для самостійної роботи. Глосарій: Методичний посібник до підручника “Політологія” / За ред. А.Колодій. Київ, 2003. 280 с.
12. Політологія у запитаннях і відповідях: Навч. посіб. / І. Г. Оніщенко, Д. Т.Дзюбко, І. І. Дуднікова та ін; За заг. ред. К. М.Левківського. Київ, 2003. 263 с.
13. Практикум з політології / За ред Ф.М.Кирилюка. Київ., 2003. 622 с.
14. Рудич Ф. М. Політологія: Підручник. 2-ге вид. Київ,2006. 480 с.
15. Шведа Ю. Р. Теорія політичних партій і партійних систем: Навч. посібник. Львів, 2004. 528 с.
16. Ярош Б. О., Ярош О. Б. Загальна теорія політики. Луцьк, 2005. 240 с.

Додаткова

1. Дахно І.І. Тимофієва С.М. Країни світу: Енциклопедичний довідник. Київ, 2007. 816 с.

2. Литвин В. С. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник. Львів, 2014. 632 с.
3. Москалюк М. Загальна теорія політики. Навчально-методичний посібник для студентів. Івано-Франківськ, 2025. 82 с.
4. Новакова О. В., Пашина Н. П. Політичні процеси та політичні відносини. Київ, 2016. 398 с.
5. Неліпа Д. В. Системний аналіз в політології. Навчальний посібник. Київ, 2019. 304 с.
6. Основи демократії. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. А. Ф. Колодій. Львів, 2009. 832 с.
7. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ, 2004. 736 с.
8. Шведа Ю.Р. Політичні партії: Енциклопедичний словник. Львів, 2005. 488 с.
9. Шляхтун П.П. Парламентаризм: Словник-довідник. Київ, 2003. 151 с.

Викладач

Москалюк М. Ф.,

доцент кафедри політичних наук